

უძველესი კვირეული საზოგადო-ეკონომიკური და სალიტერატურო უზრუნველყოფის

ცალკე ნომერი 10 კაპ.

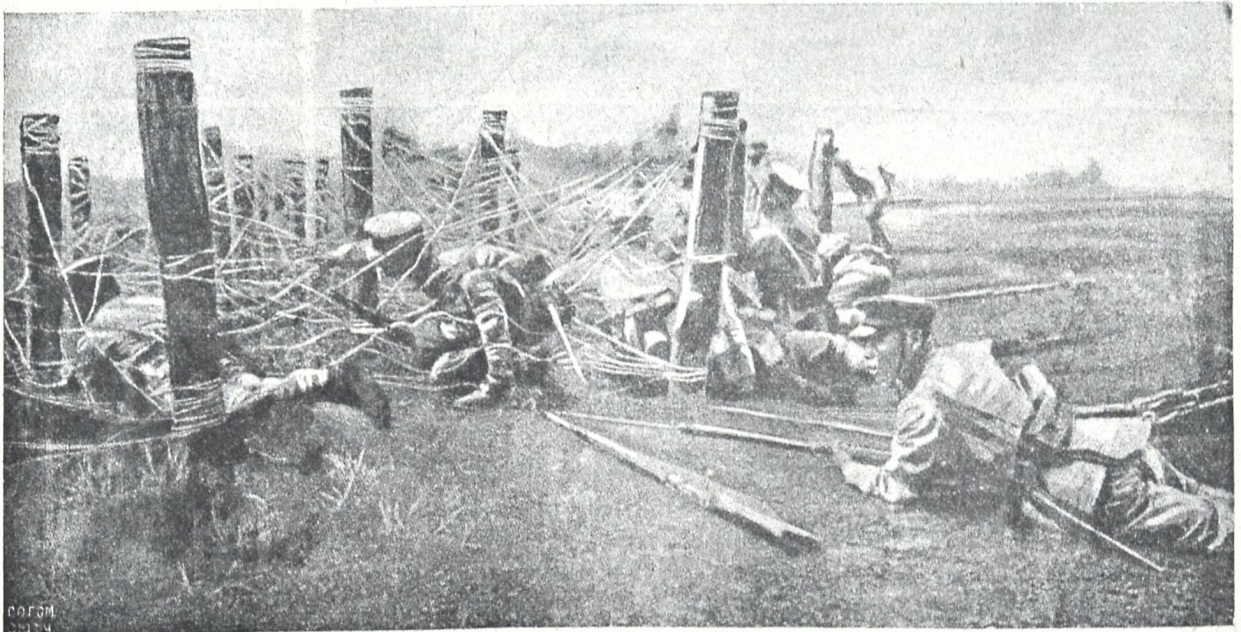
რედაქცია ღიაა 9—3 საათამდე.

ფელიწადი მესამე

მისამართი: თბილისი, Габаевский пер. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპეშისა: თბილისი კლდე.

ს ა რ ჩ ე ვ ი:

1. შეთაური. 2. ქ. შ. წ.-კ. გ. ს. 3. Novus rerum erdo. — დიოგენისა. 4. ქართული სიმღერა (დექსი). — ილიკო რაჭმელისა. 5. ომი და ხალხთა უფლება. — დ. კასრაძისა. 6. დიდი შეცდომა. — შ. ქ.-ძისა. 7. ქართული თეატრი. — Arbiter-ისა. 8. ფაუსტი — ა. შ-ისა.

იაკონელთა რაზმი მავთულით დასტრუქულ სანგრებში.

თბილისი. 21 ქრისტიანობისთვის
1914 წ.

ქვეყნიერების უდიდესი ომის აქოჩრებული ტალღები, სისხლის ზვირთებით მოფენილი ზღვა მძლავრ სახელმწიფოთა შებრძოლებისა, მათგან ატეხილი განმანადგურებელი ქარიშხალი—ჩვენს პატარა სამშობლოსაც მოუახლოვდა. ათასი წლივით დაუცავს ჩვენს კლდოვან მთებსა ჩვენივე ტურთა ველები, ჩვენი სამოთხის ხეობანი განადგურებისაგან და იქ, საცა მტრის ურდოები გაივლიდნენ, რომ აღეგავათ საქართველო პირისაგან მიწისა—კვლავ აღორძინებულა და განახლებულა ფენიქსებურ ჩვენი სიცოცხლე. დღეს ბედმა შეგვყარა ბრძოლა—დიდ რუსეთთან ერთად—ძლიერ, კულტუროსან და სასტიკ მტერთან, რომელიც მსხვერპლად იწირავს ჩვენს საუკეთესო შვილებს, ჯანსაღ და მამაცს ჯარის კაცებს.

მაგრამ სასტიკმა ბედმა არ გვაკმარა ეს მსხვერპლი სისხლისა, მიტანილი საერთო სახელმწიფოს სამსხვერპლოზედა და დღეს ომის მჭექარე ხმა მოუახლოვდა თვით ჩვენს საზღვრებსა. ჩვენი კიდები იქმნებიან თვით ბრძოლის ასპარეზად და ძალა გამოლევს ერს უხდება ტრიალი ორ დიდ მებრძოლთა შორის. გვიანდაა ფიქრი იმაზედ, რომ ის ქართველი ჯარი, რომელიც მამაცურად და თავგანწირვით იბრძვის პოლონეთში, ათასკვად გაღონიერებული იქმნებოდა სამშობლო მთებისაგან და სათანადო პასუხს გასცემდა ყოველი მხრიდან მოსულ მტერსა, დღეს ეს გათავებული საქმეა და საზრუნველი მხოლოდ ერთი გვაქვს—თავი დავიცვათ განადგურებისაგან. საერთაშორისო კანონები უფლებას აძლევს ყოველ მშვიდობიან მცხოვრებს—უზრუნველყოფილად იგულოს თავისი სიცოცხლე და საკუთრება, თუ ომის მსვლელობაში არ ჩაერია და შეიარაღებულ ძალთა შეტაკებაში მონაწილეობა არ მიიღო. რა საკვირველია, ომის ცეცხლი ადვილად ჰქედას ამ ჰუმანიურს კანონსა, მაგრამ მშვიდობიანი მცხოვრებნი მაინც მარტო მშვიდობიანობას უნდა იცავდნენ, თუ სრული მოსაზრება არა სურთ. ჩვენი ვალაა ვიზრუნოთ ჩვენს ფიზიკურ არსებობაზედ, რომ მებრძოლ მხარეებს ხელი არ შეუშალოთ და საბაბი არ მივცეთ ზედმეტი ხოცვა-ჟოღებისა.

მშვიდობიანობას სრული მშვიდობიანობა, მოქალაქეწო, რომ შიშის ხარით გამოწვეულმა პანიკამ არ გამოიწვიოს არფე-დარევა, აქეთ-იქით ხეთქება და

ისეთი ნაბიჯები არ გადაგვადგმინოს რომელიც კეთილ-გონიერებას არ ექვემდებარებიან. ისეთი საშიში არა არის რა, როგორც თვით შიში და მას უნდა ვერიდნეთ მთელის ჩვენის არსებით

ქ. შ. წ.-კ. გ. ს.

წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების უკანასკნელ კრებაზედ დადგენილ იქმნა, რომ საწვერო გადასახადი ისევ სამი მანეთი დარჩეს. უბრალო მკითხველისთვის—საკითხიც უბრალოა. მაგრამ სამწუხაროდ, ეს ასე არ არის. ამ საკითხის გადასინჯვისთან ბევრი რამ იყო გადაბმული. კენჭის ყრამ დაგვიმტკიცა, რომ ყველა ისე არა ფიქრობდა როგორც ჩვენ, მაგრამ ჩვენ ბევრ იმედებს ვამყარებდით მაზედ. ჩვენი ჟურნალი იმ თავითვე იმ აზრს ადგა, რომ საწვერო გადასახადი უნდა შემცირებულიყო. ასეთი მოთხოვნილება დასაწყისისა სამართლიანად და სასარგებლოდ მიგვაჩნდა საზოგადოების წარმოებისათვის. მაგრამ მარტო ამით არ ვხელმძღვანელობდით ამ საკითხში. ჩვენ ვფიქრობდით, რომ ამ საკითხის გარშემო ერთგვარი *modus vivendi* შეიქმნებოდა და ჩვენ დაქსაქსულ საზოგადოებრივ ძალებს მოქმედების ერთ კალაპოტში ჩააყენებდა. ამას გვიკარნახებდა მთელი აწმყო და ის მომენტი, რომელსაც განვიცდით ჩვენ. ექვი არ არის, რომ შეთანხმება ერთს საკითხში გამოიწვევდა შეთანხმება სხვა მრავალ საკითხშიაც. მაგრამ ეს ვერ შეიძენს ზოგიერთმა ქუის კოლოფებმა და სწორედ ისინი გამოვიდნენ გათიშვისა და დაქუცმაცების მომხრეთ. ვინც დღე მუდამ გაერთიანებაზედ ჰყვირიან.

ჩვენ არ შეგვიძლიან უკრიტიკოთ დავსტოვოთ ის საბუთები, რომლითაც იბრძოდნენ მოწინააღმდეგენი. არსებითად ეს საბუთები ისე უმწეონი იყვნენ, რომ მათზე ლაპარაკიც არა ღირს. საგულისხმეოა მხოლოდ ის, რომ პოლიტიკურ ბეცთა ხელში ამ საბუთებმა ულტრა-რევოლუციონური სახე მიიღეს და იყვნენ ისეთი პირები, რომლებიც კრებას განზრახ შიშის ქვეშ ამყოფებდნენ. გვაშინებდნენ მუდამ იმით, რომ წესდების შეცვლას შესაძლებელია საზოგადოების დაკეტვა მოჰყვესო. ამას ამბობდნენ არა მარტო გულუბრყვილო და უბრალო წვერნი საზოგადოებისა, რომელთა აზრთათვის სხვა უფრო უკეთეს აზრის გულწისთვის, შეიძლება, ანგარიშიც არ

გავგეწოა. ამას ამბობდნენ ისეთი ადამიანები, რომელთაგანაც უფრო მეტ კკუსს და არგუმენტაციას მოველოდით. ჩვენ განვიციდით ისეთ წუთს მსოფლიო ნგრევისა და განადგურებისას, რომ რომელიმე პატარა საზოგადოების დაკეტვა სულ ადვილი საქმეა. მაგრამ ვინც ეხლა მხოლოდ ამ პატარა შიშით სცხოვრობს, მათზედ თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ისინი მოკლებულნი ყოფილან სიამოვნებას განიცადონ გაცილებით უფრო დიდი შიში და ისეთ საცოდავ ადამიანებად არავენ მოგეჩვენებია, როგორც ბატონნი წვევნი გამგეობისა, რომლებიც სიმამაცეს საზოგადოების ძველი წესების დაცვისას თავისავე სილაჩრებედ ამყარებდნენ. როდესაც დრონი შეიცვლებიან, ამ ვაჟბატონებს საკმაო დრო ექმნებათ. (ოგონონ თავიანთი საქციელი!

საცოდავი მაგალითი ბატონ არჩილ ჯაჯანაშვილისა, რომ ოდესღაც, საღაღაც, რომელიღაც საზოგადოება დაკეტესო, ჩვენც გვაგონებდა იმ ნეტარ დროს, როცა ვაჟგეობის სავარძელში დიდი ილია ჰავეჰავე იჯდა და ეხლა კი ეს უმწურო და სწორედ მის მგვარ და „ხალხო ფურცლის“ დამქაშების ბრალი იყო, რომ ინსინუაციების და ტენდენტური ანგარიშების ბეჭდვით, „მუშათა“ სიტყვებით და ტერორით ისეთი სულისკვეთება შექმნეს, რომ ერთმა წვევმა წამოიძახა: „როგორ, ჩვენ ორმოცი წუთიწ დია საზოგადოებას ვქმნით და დასვლენს ეხლა მანეთად უნდათ მისი წაღებაო!“ აი, სიტყვები, რომლებიც სავსებით გამოხატავდნენ მოწინააღმდეგეთა სულისკვეთებას მაგრამ მათ ავიწყდებოდა რომ ქართულ ერის გაერთიანებაში, მის საზოგადო დაწესებულებათა უკეთეს წარმართვაში, ისინი, ვისთვისაც ძვირფასია ეს პრინციპი, განურჩევლად მიმართულებისა, მისცემენ არა მარტო მანეთს, არამედ ყველაფერს და ეს იქმნება ის უდიდესი საწევრო გადასახადი, რომელსაც არჩილ ჯორჯაძისაგან გონება გამოუქცეული „მუშები“, სამწუხაროდ ვეღარ შესწვდებიან.

„Novus rerum ordo“ ..

„ნოვ. ერ.“ დასავლეთ ევროპიდან ერთი კორესპონდენტი უგზავნის ფრიად დამახასიათებელ წერილს, რომელსაც მოკლედ გავაცნობთ ჩვენს მკითხველებს:

„პარიზის ლეთის-მშობლის ტაძარში“ ამას წინად წარმოთქმულ იქმნა სიტყვა, საღაღაც სხვათა შორის მღვდელი ფიცს ართმევდა დამსწრე მლოცველთ, რომ გამარჯვების შემდეგ უსათუოდ დიდებული ძეგლი უნდა დავეუდგათ ჟანა დარკსაო. რათქმა უნდა, განზრახვა ფრიად სიმპატიურია, ოღონდ ერთი კითხვა იბადება, ნუ თუ ომის შემდეგ ხალხს იმდენი ფული შერჩება, რომ ამ ძეგლისთვის მოიკალოს? ნუ თუ ის ნამცეცები, რაც ომის ღმერთს ჩაუნთქმელი გადაურჩება, უფრო საქირო არ იქნება სხვა არსებით მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად? ტაძარი? ძეგლი. თუ საქმე მარტო ეს არის, უფრო უმჯობეს წინადადების მიცემა შეიძლება, რომ შთამომავლობა უკედავი იქმნეს. მერე ვინ იცის, რა ფრთოსან იდეების გაფურჩქვნა არ შეიძლება! ყველა ადამიანი სცდილობს მზგავსი ნაწინით, ხალხს თვალები დაუხუტოს და ოცნების აკანში დაარწიოს, რომ შეუპირწყუნებელ სინამდვილის ლანდი ერთ წუთით მანც განდევნოს მეხსიერებიდან. მაგრამ ჩვენ ვიცით, რომ ამ ტკბილი ხმების იქით ატუხულია უფრო მკაცრი სინამდვილე, სასტიკი სიფხიზლის მეტუკე, რომელიც განუწყვეტლივ ერთსა და იმავე საზარელ კითხვას იძლევა: „როდის დაჰკრავს ჩვენი დღესასწაულის ბრწყინვალე საათი, ნეტავი როდის?“ თუ რომ ოფიციალურ „სტობებს“ დანუჯერებთ, თვითეული მებრძოლი მხარე ცალ ცალკე ხან კიდევ ერთსა და იმავე დროს თითქმის გამარჯვების უკანასკნელ დროშას მოაფრიალებენ, თითქოს ყველაფერი გათავდა, მორჩა, მაგრამ... შეჰხედავთ და მეორე დღეს ეს გამარჯვება საღაღაც ჰქრება. აი მაგალითად, ამ დღეებში იტალიის ოფიციაში, გაზეთი „Giornale d'Italia“ თავკამოდებით ირწმუნებოდა, საცა ავსტრია მომაკვდინებელ მახვილს ჩასცემს სერბიასაო, მაგრამ... საფრანგეთში კიდევ სულ წინააღმდეგს ამტკიცებდნენ, იქაურ ჟურნალისტების ახრით ბერლინში რუსული შობა უნდა ედღესასწაულათ, მაგრამ... მიუხედავად იმისა, რომ ეს უკანასკნელი წინასწარ მეტყველება პირველზე უფრო სასიამოვნოა, მხოლოდ მომხიბვლელ ზღაპრად დარჩა. ვფიქრობ და გონს ვერ მოვსულვარ, როგორ მოხდა, რომ ამ სამი თვის ამბების შემდეგ კიდევ მოიპოვებინან ისეთი მოხალისენი, რომელთაც მზგავსი წინასწარმეტყველება არ ეხარებათ!. დღეს-დღეობით ძნელია წინასწარის გადაწყვეტით თქმა. ან როგორ შეიძლება, როდესაც თვითეულ დღეს სულ მოულოდნელი ამბავი მოაქვს! საქმე ის კი არ არის, რომ მტერი

აღგვემატა თვისი ანგარიშით, იმედით, არც თუ ის, რომ ჩვენს ოპტიმისტურსა თუ პესიმისტურ წინასწარ განჭვრეტას არ მოუხდა ახდენა, არამედ ის, რომ მოწინააღმდეგეთა ბანაკების შეცდომათა და ანგარიშის შეშლის თუ გამართლების საზოგადო ჯამში თითქმის თანაბარია. ვანა გასაოცარი არ არის, რომ სამი თვის ომის შემდეგაც, გერმანია კვლავ მტკიცედ და შეურყევლად იბრძვის, არ უყურებს ამდენ ზარალს, არმია ორ დიდ ნაწილად გაუყვია და აღმოსავლეთ-დასავლეთზე ერთ ნაბიჯსაც არ უთიმობს მოკავშირეებს. გვარწმუნებენ, რომ მტერს ადრე თუ გვიან ძალ ღონეს გამოუღლებენ და შე-მუსტრავენ, მაგრამ სახელდობრ როდის? აი კითხვაც სწორედ ეს არის. დღეს ამ გაჯიუტებულ ომს თითქმის სამართლიანად უწოდებენ სააღყო იერიშებს. მაგრამ სადაა ეს ციხე, რომლის გარშემოც თითქმის რამდენიმე ასეულ კილ. მანძილზე გაქიმულია სანგრებიანი თხრილები? ან რამდენი დღეა საქირო, რომ ეს სიმაგრე აღებულ იქმნეს? ჩვენს წინ ჰომიროსის ხანა აღზღა. მოწინააღმდეგენი ხშირად სანგრებიდან ერთმანეთს ეხმატებილებიან, როცა ომი არ არის, ხუმრობენ, ერთმანეთს აცინებენ. სროლის შემდეგ ფრანგიც და გერმანელიც ერთსა და იმავე სოფელში მიდიან სანოვავის მოსატანად. არა, ეს არც ისე ადვილია, როგორც ეს წარმოდგენილი გვაქვს. გერმანია კოლექტიურ ნაპოლეონად გადრაიქმნა, მას სწამს თვისი ვარსკვლავის ბედი. აი, რატომ ვეკვობთ, რომ რაიმე მნიშვნელობა ჰქონდეს დიპლომატთა რიხიან დასკვნას, რომელიც მათ გამოაქვთ მწვანე მაგიდის გარშემო მუსაიფის დროს:

— სულერთია, ჩვენ მივალთ ბოლომდე...

რა თქმა უნდა, ომი ვათავდება დღეს და ხვალ თუ არა, თვისა, სამი თვის უკან, ან არა და ხუთი წლის უკან. ჩვენი რწმენაა, რომ მტერი უნდა დამარცხდეს. მაგრამ ისე კი, რომ მას სახე ჰქონდეს წაშლილი. აი, ამ მასალისაგან ჩვენ შეგვეძლება ავაგოთ სულ სხვა პოლიტიკური თუ სოციალური შენობა, სხვა *novas rerum ordo*; რა თქმა უნდა, არა დიპლომატიური კამათით, არამედ ბრძოლის ველზედ მკვეთრი მახვილით. და აი, ომის დასრულების შემდეგ, სასურველი იყო მთელი ეს იარაღი, გამარჯვებულისა თუ დამარცხებულის, ერთად გადადნობილ იქმნეს, რომ იქიდან გამოვკვეთოთ ერთი უდიდესი მახვილი, როგორც სიმბოლო შერიგებისა და საერთაშორისო მშვიდობიანობისა, რათა ყველა ერის სიცოცხლე, დიდისა თუ პატარასი, უზ-

რუნველყოფილ იქმნეს სამარადისოდ. აი, ამ ძეგლზე ვოცნებობ, ამ დიდებულ შენობაზე. ამაზე ვამყარებო მთელს ჩვენს იმედს.

დიოგენი.

ქართული სიძღვრა

მომეცი ხელი უკანასკნელად,
უკანასკნელად მოეკარ გულსა,
და, თუ ნამდვილად გიყვარდი ძველად,
მომიგონებდე დაშორებულსა.
მე მივალ... ნება თავისუფალი
სამშობლოს მტრისკენ მიმეზიდება,
და ერთი არის იქ ჩემი ვალი:
ანუ სიკვდილი, ან გამარჯვება.
ხოლო თუ გულში სხვა ჩაგივარდეს,
წინაღვე კარგად საცნაურ ჰყავი,
რომ გულსა ისე შემოგწირავდეს,
ვით მე შევსწირე სამშობლოს თავი.
მშვიდობით... უკან არ დაებრუნდები,
მიწა მიმიღებს ვალ-გადახდილსა
და წინაპართა გმირთ საფლავები
შემიკედლებენ ღირსეულ შვილსა.
თუ არა იყოს სამშობლო ჩემი,
ნუმცა რა იყოს მის გარდა კიდე,
და ნუმც ველირსო, ბედით ნაგვემი
კოცხალთა შორის სირცხვილად ვლიდე.
მაშ მომე ხელი უკანასკნელად,
უკანასკნელად მოეკარ გულსა
და თუ ნამდვილად გიყვარდი ძველად,
მომიგონებდე დაშორებულსა.

ილიკო რაზმელი.

(საფრანგეთი). იხგლისური თხრილები "შამპანში".

დიდი შეცდომა

საწვერო გადასახადის შემცირების საკითხსა, მისგან გამოწვეულ ალიაქოთსა და მისი იმ სახით გადაწყვეტას, რომელსაც დაადგა უკანასკნელი კრება ქ. შ. წ.-კ. გამავრცელებელ საზოგადოებისა, ჩვენთვის დიდი საზოგადოებრივი მნიშვნელობა აქვს. ამ საკითხმა ერთნაირი დოსტაქრობა გაგვიწია ჩვენს ეროვნულ საქმეში. ღრმა ანალიზი გაუკეთა ეროვნულს იდეას და დაგვანახვა მის სხეულზე მეტად საგულისხმიერო იარა, იარა, რომლის აღმოსაფხვრე ლად უნდა იყოს მიმართული ძალა და ღონე ყველასი; ვინც კი გულწრფელად ელტვის ეროვნულ აღორძინების იდეას, სწამს მისი მომავალი. აღმოჩნდა, რომ ეროვნულ იდეას მეტად დიდი სიმპატია მოუპოვებია, საღად გაუდგავს ფესვი იმ წრეში, რომელიც არის მკედელი მომავალ დემოკრატიულ საქართველოსი.

მით უფრო საგულისხმიეროა ეს ამბავი, რომ მიუხედავად იმ სამსახურისა, რომელსაც სწევდა ერის წინაშე — ხალხში სამშობლო ენაზე თვითცნობიერების ეტანას, ჯგუფი გულს ისე არ უდებდა პრაქტიკულ თუ კონკრეტულ ფორმებში ჩამოყალიბებულ ეროვნულ მოქმედებას.

დღეს კი სწორედ ეს ნაწილი დიდის თავგამოდებით იბრძოდა დღევანდელ პირობებში ქართული ერის კულტურულ ნიადაგზე ფართო შეკავშირების ერთ-ერთ საღსრისათვის — საწვერო გადასახადის ყველასათვის ხელმისაწვდომ დონეზე დასაყენებლად. მეორეს მხრივ ამავე მოვლენამ ნათელჰყო, თუ რა შორს არიან ჩვენ ერის მსვლელობის სინამდვილის აღლოს აღებისაგან ისინი, ვისაც დღეს ეროვნული მიმართულების დროშა უჭირავთ ხელში?

საქმე ჩვენ ასე გვაქვს წარმოდგენილი. ჩვენ ვფიქრობთ და ყველაც დაგვეთანხმება იმაში, რომ ეროვნულ იდეას მაშინ შეიძლება მიეცეს საღი და გონიერი მსვლელობა, თუ მას წინ უძღვის ისეთი საზოგადო დაწესებულება, ორგანიზაცია, საღაც ერი მოქმედობს, ერთიერთმანეთს ხელს უწყდის, ირანხება საერთო საქმეში არა რაიმე პოლიტიკანობით, რახედაც სრულიად უსაფუძლოდ უთითებდნენ ზოგიერთნი, არამედ თვით საქმით; იყვარებს ეროვნულ საქმეებს, იყვარებს თვით ერს, განიცდის მის მაჯის ცემას, ჰღელავს და დაჰკანკალებს მის აწმყოს, ივსება რწმენით მის მომავლისადმი. მხოლოდ ამ გზით შეიძლება დაირახმოს ერი, რომელიც თავს

გამოიდებს ეროვნულ დაწესებულებებისათვის თვით ერისათვის. უბედურობა ჩვენი ცხოვრებისაც ის გახლდათ, რომ ჩვენ არა გვქონდა დაწესებულება სადაც შეგვეძლო ერთი ერთმანეთისათვის ხელის ვაწოდება; ეკლესია დაგვეყარვა, ერობა არავინ ვვალდირსა, ქალაქის თვითმართველობა სხვას დარჩა. დარჩა არა იმიტომ, (ვაჩერებ მკითხველის ყურადღებას ამ მოვლენებზე, როგორც მაგალითზედ — რომ წარსულ მწარ შეცდომებს ჩვენთვის ჯერ ჰქუა ვერ უსწავლებიათ!) რომ სოციალურ-პოლიტიკური და ეკონომიური პირობანი ასე ხელს უწყობდნენ სხვას არამედ უმთავრესად უფრო იმიტომ, რომ ამ ჩვენთვის დამხადებულ პოლიტიკას ხელს უწყობდა ჩვენ „მესვეურთა“ მოქმედება. ეს მოქმედება იყო ძალად პირადის, ან ვიწრო „რჩეულთა“ ჯგუფის გაღმერთებისა, ეროვნულ საქმის „მონობოლიად“ ჩაგდებისა: იმის მაგიერ რომ საერთო საქმისათვის ხალხი მოეწვიათ, ერთხმად სდევნიდნენ, სპობდნენ მას. უფსკრულს აღრმავებდნენ. თავის თავს სრნაის მთაზე გრძობდნენ, ხალხს უსაქმურს და საცოდავს მთის ძირში მოლოლიაღეს გულისხმობდნენ, რომლის გულისათვის ისინი „ქველმოქმედობდნენ“, მოწყალებას იღებდნენ. დაიბადა რაღაცა დაუძღვრებულ არისტოკრატის გულგატეხილობა ხალხის ძალის მიმართ, რაღაცა უიმედობა; ჩივილი ჩვენს უკაცობაზედ, მოწიწება სხვის ინტელიქტუალურ სიმდიდრის წინაშე. ეს იმ დროს, როდესაც უცხონიც კი ჩვენ ცხოვრების ნაკლად ჩვენ ხალხოსნურ ინტელიგენტობის შეუფერებელს მრავალრიცხოვანებასა სთვლიან (იქსიმოვიჩი). თითოთ საჩვენებელი მოვლენა არ არის, რომ საზოგადოების სათავეში მდგომი პირი სასალხო განათლების მხრივ ჩვენზე უკან ჩამორჩენილ ერზე სომებზე გვიითიებდა და გვიბრდებოდა, რომ შეგვიშვებს საზოგადოებაში მხოლოდ მაშინ, როცა მათ მდგომარეობამდე მივალწვეთ — ესე იგი უკან წავალთ!

რეალური ეროვნული ძალის არაფრად ჩაგდება თანდაყოლი ზნე იყო ჩვენი „მესვეური“ საზოგადოებისა. პისარევის მწარე სიტყვები რუსეთის ინტელიგენციის შესახებ სრული სინართლვა ჩვენის შესახებაც: „ინტელიგენციის არსებაში მოიპოვება ერთი პატარა უჯრადი (КЛЫТКА), სადაც დემოკრატიზმის სახელი სწერია, მაგრამ აქვს რამე შეძრთვებელი ძარღვი ამ უჯრედს არსების უმთავრეს მოვლენასთან — გონებას და გულთან, რა მოგახსენოთ, უფრო კი არავითარი!“

ჩვენი დემოკრატიზმიც და ნაციონალიზმიც

სწორედ ასეთ კუთხეშია მისვენებული, რომელსაც არც გონებასთან არც გულთან არავითარი კავშირი არა აქვს.

გვაპატიონ, მაგრამ ჩვენ ვერ წარმოგვიდგენია წრფელი და გონიერი მოტრფიალე იდეისა, რომელიც ერთად-ერთს ეროვნულს დაწესებულებაში ერს შემოსვლის სახსარს უხუთავს. ვერ წარმოგვიდგენია, სად უნდა შეიყვაროს ხალხმა ეროვნული საქმე, სად უნდა აღიზარდოს იგი? რომელი „მისტიკური“ მცნებისათვის უნდა გამოიდოს მან თავი? რა უფლებით უნდა მოსთხოვოთ რამე?

იშვითად ვცდილვართ, რომ ჩვენი წარსული ისეთის სახით გვეჩვენებინა, რომ ღრმა პატივისცემა, სიყვარული და სიამაყე აღეძრა გულში, არც თანამედროვე საქმე გავგინაწილებია, რომ მომავლის იმედი მიგვეცა.

ვგონებ, არავითარი უფლება არა გვაქვს მოვთხოვოთ თავი გამოიდონ საქმისათვის, საიდანაც სისტემატიურად იღვენებთან!

მით უფრო სავალალოა ეს ამბავი, რომ არც ერთი მართლა პატივსადები საბუთი არ იყო წამოყენებული სამართლიან მოთხოვნის წინააღმდეგ. გვესმის სიფრთხილე, მაგრამ სრულიად უსაფუძვლო იყო, ისე როგორც მეორე მოსაზრებაც — შემოსავლის შემცირების შესახებ. ჩვენ საზოგადოებას თავის წარსული აქვს და ამ წარსულს თავისი ისტორია და კანონები. ეს კანონები ვახლავთ, რამდენადაც იკლებს საწევრო გადასახადის რაოდენობა — იმდენად იზრდება შემადგენელობა და ქონება საზოგადოებისა, იმდენად ფართოდ იფინება ეროვნული სიყვარულის შარავანდედით. ამ კანონი ჩვენი საზოგადოების ცხოვრებისა, რომელიც მომავალშიც კანონად დარჩება.

არც დადგენილების გამოტანით არავინ ძალას ატანდა — თოფითა და ზარბაზნით მიდით მთავრობასთან და გინდა თუ არა დაამტკიცებინეთ ჩვენი დადგენილებაო. არ დაამტკიცებდნენ, ძველი ძალაში დარჩებოდა, ჩვენ კი დიდი ზნეობრივი გამარჯვება დაგვრჩებოდა — სურვილი გვაქვს შემოვიდეს ყველა ქართველი, ვისაც საეროვნო გადასახადის მანეთის შემოტანა შეუძლია — მაგრამ არ გვიშვებენ! აღკრძალული ხილი თავის ნაყოფს მოიტანდა!

სწორედ რომ გულსაკლავია ყველაფერ ამის შემდეგ ის, რაც ხდებოდა კრებებზედ. სწორედ, რომ ამ დიად ხანაში, ვიმეორებ ერთ-ერთ მოწინააღმდეგე ორატორის სიტყვებს, როდესაც ატეხილი

მსოფლიო ჩანთქვას უპირებს უძღურებს და როდესაც — დაუმატებთ ჩვენ ჩვენი პატარა ერი ასეთ დიდს მსხვერპლს სწირავს, ასე უღმერთოდ იწურება სისხლიდამ დაღარული იარებით, სწორედ ამ დროს არის საჭირო ძალების მოკრება, ერის შეკავშირება, ერთმანეთთან მტრობის მოსპობა — გინდ ჯგუფური თავმოყვარეობაც შეიწიროს ამ მოვლენამ. სწორედ რომ გულსაკლავია ის „ზარბაზნების შენვა — ბელურებზედ კი არა — ბუზებზედ“, რომელიც წარსული შეცდომის ყვედრებაში გამოიხატა.

ნუ თუ ამ დიად მომენტის დროს ჩვენ ძალას, ჩვენს ენერგიას ერთმანეთის ლანძღვის, ჯგუფური ჯიუტობის მსხვერპლად გავხდით?

ეს უგონიერობა, უგულობა კი არა, მეტი, — დალატიც იქნება!

ვიკმაროთ წარსული კრების შეცდომა, შეცდომა სამწუხაროდ საზოგადოებრივი ხასიათისა მეტად დიდმნიშვნელოვან საზოგადოებრივ მომენტის დროსა

შ. ქ—ძე.

ომი და ხალხთა უფლება *)

აგერ რამდენიმე თვეა, რაც ევროპის ომი არა თუ არ დასცხრა, უფრო გართულდა, რე თანდათანობით მეტ სიმკაცრეს იჩენს. ისიც არ არის ისე შორს, რაც ჩვენ სამშობლოს კარის ზღორებზე ამ ომის ტალღამ გადმოჰხეთქა. ჩვენი ხალხი შეფრთხა, შეშფოთდა. მასში ასი წლის განმავლობაში მიძინებულმა შიშთანობამ გაიღვიძა, ეს იმ შიშთანობამ, რომელიც მუდამ თან სდევდა ოსმალეთ სპარსეთის შემოსევას. ქართველი მებრძოლი უკვე სამოთხ ფრონტზე უმაგალითო ვაჟკაცობათ სისხლსა ჰღვრიან. დაკარგილებული ჩვენი სამშობლო მათს დანაკლისს აშკარად ჰგრძნობს და აი, სწორედ ეს გრძნობა, სწორედ ამ სურათის გათვალისწინება აორკეცებს მცხოვრებთა ზემოდ ხსენებულ შიშს, პატრონი ვინღა გვყავს რომ დაგვიფაროსო. ნიშნებია ძველ უკუღმართ და ტრადიციულ

შედრწუნების მაგალითებისა, როდესაც ქართველები შემოსევის თავიდან ასაცილებლად მთა-ღრეში გარბოდნენ. მაგრამ ეს უსაფუძვლო შიშია, წავიდა გაჰქრა ის დრო, როდესაც ამ სოფლების დარბევისა და აწიოკების ორონ-ტრიალში გამოიხატებოდა. კაცობრიობა, მართალია ბევრად არა, მაგრამ ცოტათი მაინც ასე თუ ისე დაჰშორდა ბარბაროსობის ხანას, ნელ ნელა იგი იმუშავებდა ბრძოლის ახალ-ახალ საშუალებას. გამოჩნდნენ ბევრნი, რომელნიც ომს უკიდურეს ველურებად სთვლიდნენ. კაცობრიობა პრინციპიალურად თითქოს ეთანხმებოდა იმ დებულებას, მაგრამ ფაქტიურად ომზე ხელი ვერ აეღო. სამაგიეროდ შეიმუშავა მშვიდობიან მცხოვრებთა უფლებანი, რომელნიც ძალაში შედიოდნენ. აგერ მთელი საუკუნე სულ იმის მეცადინეობაში არიან, რომ ომის საშუალებანი იყოს ჰუმანიური, ე. ი. რაც შეიძლება ადამიანურის უფლებათა შემუშავებაში მონაწილეობას იღებდნენ როგორც სამხედრო პირნი ისე ყველა ქვეყნის წარმომადგენელი და გამოჩენილი იურისტები. უძველეს კონგრესად ითვლება 1780 წ. ეკატერინე დიდის მიერ მოწვეული პეტროგრადში, სადაც გამოჩენილ იქმნა „ნიეტრალურ სახელმწიფოთა არმიის როლი“. შემდეგ აღსანიშნავია 1873 წ. ამერიკაში გამოცემული „ინსტრუქცია ჩრდილო შტატების ომის ასპარეზზე“. ხოლო შემდეგ წელს, (1874) ენევის კონგრესი, რომელმაც შეიმუშავა ბრძოლის ველზე დაქრილთა უფლებანი. ამის შემდეგ ენევაში, ლონდონში, პარიზში თუ პეტროგრადში მრავალჯერ მომხდარა კონგრესი, სადაც თითქმის ყველა სახელმწიფოთა წარმომადგენელი ესწრებოდნენ. ამ კონგრესებზე დადგენილ იქმნა შემდეგი კანონები, რომელთა ფაქტიური განხორციელება ყველა სახელმწიფომ იღვა თავს. აი ზოგიერთა საგულისხმეო დადგენილებანი ამ ხანგრძლივი მუშაობისა:

უწინარეს ყოვლისა აკრძალულია მოწინააღმდეგის გაშავება. პატივისცემა ურთიერთისა ყველასთვის სავალდებულო დადგენილებად ითვლება.

მაგრამ პლატონიურ დადგენილებას, რომელსაც არასოდეს არ ღირსებია ცხოვრებაში განხორციელება და არც განხორციელება, ვიდრე არსებობს მეტოქეობა და ომის ღმერთი. თან მისდევს უფრო რეალური, რაც ასე თუ ისე ძალაში უკვე შევიდა, მაგალითად: „სასტიკად აკრძალულია ისეთ საშუალებათა ხმარება, რითაც ადამიანის სხეული მოშამული იქმნება, ან ისე დასახიროდება, რომ მისი მორჩენა გაძნელებდა.“

*) უმთავრესი ცნობები გადმოღებულია აკადემიკოს და ცნობილ იურისკონსულტ ჯუო რენდელის სიტყვიდან, რომელიც მან წარმოასთქა პარიზში „ფრანგთა ინსტიტუტში“.

ჩვენის მკითხველები ომში

კაპიტ. რამან ჩიკოიძე (დაჭრილია)

ლეონიდ ბაქრაძე (დაჭრილია)

კაპ ნიკ. ციციშვილი (მძიმედ დაჭ. ორჯელ)

რა თქმა უნდა, აქ 42 სანტიმეტ. ყუმბარები კი არ არის მხედველობაში მიღებული, არამედ თოფის ერთგვარი ტყვია, რომელსაც „დუმ-დუმს“ უწოდებენ. ამ ტყვიის თვისებაა გასკდეს სხეულში და მოშხამველი ვაზები შეუშვას სისხლში. ამით დაჭრილი მებრძოლი დიდს ტანჯვას განიცდის. ამ ტყვიის აკრძალვისთანავე ეს კანონი უფრო გაასაზოგადოვეს და დასძინეს რომ საზოგადოთ აკრძალულია მოშხამველ საშუალებათა ხმარება, როგორც მაგალითად, ა) მოშხამული იარაღის ხმარება; ბ) მოკვლა ან დაჭრა მტრისა, რომელიც დაპყრის იარაღს ანუ საშუალება აღარ მოეძებნება, რომ თავი დაიცვას, წყალის მოშხამვა და სხვა.

მრავალ ტყვეთა შორის არიან ისეთები, რომელთაც ფრთხილად უნდა მოექცნენ, პატივით, მზრუნველობით; ესენი არიან დაჭრილები. ყოველი დაჭრილი მტრისაა იგი თუ თავისიანი; წმინდაა და ერთგვარი მზრუნველობა ექირავება. ეს საერთაშორისო უფლებაადაა აღიარებული. ეს პრინციპი პირველად ჟენევაში იყო ნათლად გაყვანილი. ამ კონგრესის ანგარიშის პირველი მუხლი აი როგორ აღნიშნავს მას: „მებრძოლნი თუ სხვა პირები, რომელნიც ოფიციალურად ომში იღებენ მონაწილეობას და დაჭრილნი იქმნებიან, ანუ ავად გამხდარნი, უნდა თანაგრძნობითა და პატივით იქმნენ მიღებულინი იმათგან, ვის ხელშიაც ჩაცვივდებიან“.

იმავე კონგრესის მე-28 მუხლში ნათქვამია შემდეგი:

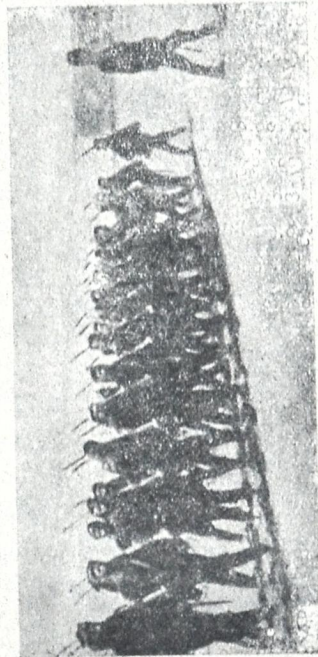
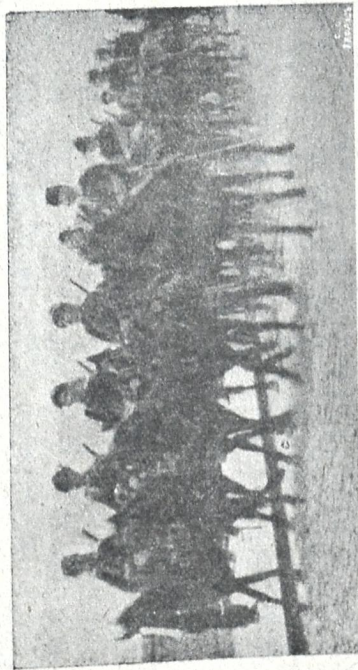
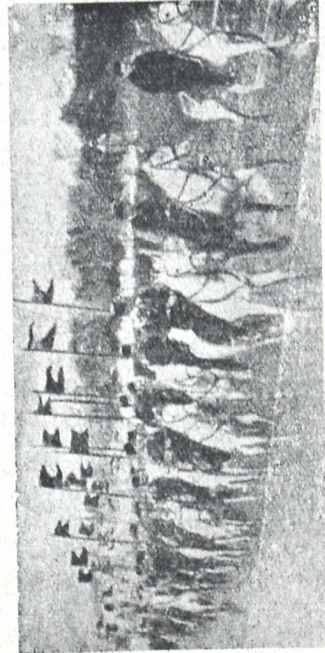
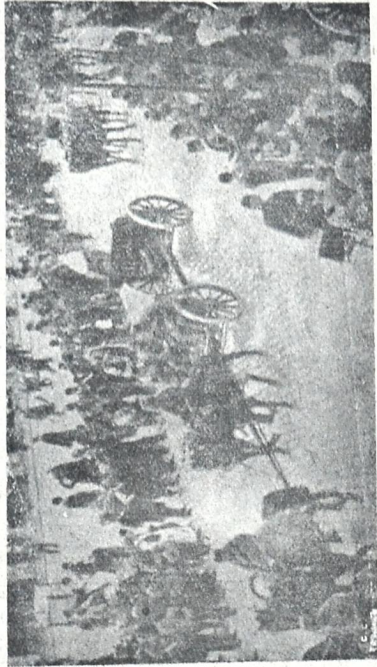
„ვინც ხელს მოაწერს ჩვენს კონგრესზე, ვალდებულია თავის ერის კანონმდებლობას სთხოვოს ყოველი ომის დროს დაბეჭდონ და გააქვეყნონ ჩვენ მიერ დადგენილი კანონი, რომ აკრძალულია ტყვეებისა და ავადმყოფთა ცუდათ მოპყრობა, აგრედვე ცეცხლის წაკიდება და დარბევა“.

ეს უკანასკნელი სიტყვები გამოწვეულია მეომართა დაუდევრობის გამო. აქ საერთაშორისო უფლების დამცველმა კონგრესმა ყურადღება მიაქცია არტილერიის სასტიკ განვითარებას, რომლის გამაზადგურებელ ძალას ვერც ერთი დროის ცეცხლი ვერ შეედრება. ამიტომ კონგრესმა კონკრეტულად დასვა კითხვა: რომელი მხარე შეიძლება, რომ არტილერიის ცეცხლის ასპარეზად გარდაიქცეს? ამაზე უპასუხეს შემდეგი:

„აკრძალულია იერიშის მიტანა, ანუ ყუმბარების დაშენა და განადგურება სოფელ-ქალაქისა, ანუ მცხოვრებთა და შენობებისა, რომელნიც არ იქმნებიან დაკულნი (დადგენილების მე-25 მუხლი).“

შემდეგ ამ ფორმულას ჩაუმატეს ერთი სიტყვა: „აკრძალულია ყოველგვარი საშუალება იმ ქალაქ-სოფლისა დანგრევის და სხვა.“ ეს საგულისხმიერო წინადადება ჰგულისხმობდა ჰაერის ნაოსნობას და პროექტილების სროლას, ეს კანონი შემუშავებული იყო 1899 წ. ხუთის წლის ვადით. 1907 წ. ხელმოკრულ იქმნა იგი განხილული. მიუ-

მ ს მ ა მ ე თ ი ს ჯ ა მ ი

არტოლდერია, ცხენოსანი და ქვეითი ჯარი.

ხედავად საფრანგეთის პროტესტისა, იგი გაუქმებულ იქმნა, უკედ, შეცვლილი შემდეგის სახით, რომ თუ შეიძლება ზარბაზნით იერიშის მიტანა, შესაძლებელია ჰაერობლანებითაც მივეტიოთო. რა თქმა უნდა, აქ საქმე შეეხებოდა გამაგრებულს ქალაქსოფელს და არა დაუცველს.

ქალაქის მდებარეობაც მხედველობაში უნდა აყოს მიღებული. შეუძლებელია ზარბაზნის წარსარად და უადგილოდ დაშენა. შეძლების დაგვარად სიიერიშენი უნდა ეცადნენ ზარბაზნის ცეცხლი აცდინონ ისეთ შენობას, რომელიც ემსახურება საზოგადო კულტს, ხელოვნებას, მეცნიერებას, ისტორიულ ძეგლებს, საავადმყოფოებს და იმ ადგილებს, სადაც დაჭრილებს უვლიან. რა თქმა უნდა, ამ მუხლს ექმნებოდა თავისი შესაფერი შენიშვნა: „თუ ამ ადგილებს ომის საშუალებად არ გამოიყენებენ“ (მუხ. 27). ალყა შემორტყმულნიც ვალდებულნი არიან ამ ადგილებზე განსაკუთრებული და თვალსაჩინო ნიშნები ამართონ, რომ ალყის შემორტყმამდე მოიერიშეთ გათვალისწინებული ჰქონდეთ.

საერთაშორისო უფლება უფრო მეტსაც თხოვლობს. მოსწმინდა მოვალეობად მიიჩნია, რომ არა ითუ ისტორიული და საზოგადო შენობანი თუ ძეგლები, თვით მტრის კერძო საკუთრებაც კი ხელშეუხებელი იყოს, და არ იქმნეს განადგურებული იგი, თუ ამას არ მოითხოვს ომის უაღრესი მოცხოვნილება (მუხ. 23).

თქმა არ უნდა, კონგრესს უყურადღებოდ არ დაჩივებოდა ის ველური ომის საშუალებანიც, რასაც ქართველები მუხანათობას უწოდებენ. „აკრძალულია დალატითა და მუხანათობით მოკვლა და დაჭრა იმ პირებისა, რომელნიც მოწინააღმდეგე ბანაკს ეკუთვნიან“ (მუხ. 23) ანუ მტრის პარლამენტსა, აკრებულოსა და სხ. მებრძოლთა ტანისამოსით თავის სასარგებლოდ მოხმარება ისევე აკრძალულია როგორც განსაკუთრებულ ნიშნების გაგებაღმათი მოხმარება“ (მუხ. 23). მუხანათ საშუალებასვე ეკუთვნის ყოველგვარი ძალდატანება, იძულება, ანუ მიცემულ სატყვის დარღვევა, და სხვა ცივილიზაციის საშუალებანი (მუხ. 24).

ომი, როგორც ეს ერთ დროს განმარტა ეან, ეაკ რუსომ კონგრესის მიერ აღიარებულ იქმნა როგორც სახელმწიფოს დამოკიდებულება მეორე სახელმწიფოსთან. ამ ფილოსოფიურ ტეზისიდან გამოდის რა კონგრესი, იგი ადგენს, რომ მოწინააღმდეგე სახელმწიფოს არა აქვს უფლება დაპყრობილ

ხალხს მოსთხოვოს ფიცი ერთგულებისა (მუხ. 45). მას შეუძლიან მოსპოს მხოლოდ სუვერენიტეტობა დაპყრობილ სახელმწიფოსი, ხალხი კი თავის ქვეშევრდომთა თანასწორად გამოაცხადოს:

„დაცული იქმნეს პატივი და უფლება ყოველი ოჯახისა, თვითეულ ინდივიდუუმის სიცოცხლე თუ კერძო საკუთრება, სარწმუნოება და ზნეჩვეულება. კერძო საკუთრების ჩამორთმევა ეკრძალების ყველას“ (მუხ. 46).

სახელმწიფოთა წარმომადგენლებმა „შვიდობიანობის კონგრესზე“ ერთხელ და უკანასკნელად დააკანონეს, რომ სასტიკად აკრძალულია ცეცხლის მოკიდება (მუხ. 47): „აკრძალულია არა თუ ყოველ სოფელ-ქალაქის გადაწვა, თვით ალყა შემორტყმულ სიმაგრისა (მუხ. 28). „სამართლიანობის ს ხელით აკრძალულია მოწინააღმდეგეების უფლებათა გაქვლევა, მათი სტიქიური განადგურება (მუხ. 23).

მაგრამ მტრისაც ეძლევა ერთგვარი საშუალება მოწინააღმდეგის დასასუსტებლად. ეს გახლავთ სახელმწიფო ქონების ჩამორთმევა: „ჯარი, რომელიც დაიჭერს მოწინააღმდეგის ტერიტორიას, იმ დაწესებულებათა კონფისკაციას მოახდენს, რომელნიც სახელმწიფო მართველობას ეკუთვნიან: ბანკებს, სამხედრო იარაღის საწყობთ, მაგარებლებს და საზოგადოთ იმას, რაც კი ომში ხელს უწყობს ადამიანს, (მუხ. 33, შენიშვნა 1).

განსაკუთრებით საყურადღებოა ნ.ნ.ე მუხლი, რომელიც უკლებლივ მომყავს: „თვითეულ კომუნის საკუთრება, როგორც მაგალითად, ამა თუ იმ კულტის შესასრულებლად აგებული შენობანი, მოწყობისა, ხელოვნებისა თუ მეცნიერებისათვის დანიშნული ადგილები, თუნდაც სახელმწიფოს ეკუთვნოდნენ, ხელშეუხებლად დარჩებიან. ვინც დაარღვევს ამ დადენილებას, იგი დევნილი იქმნება კანონის მიერ“.

არის ერთი უფლებაც, რომელსაც სამწუხაროდ გერმანიამ და ავსტრო-უნგრეთმა არ დაუჭირა მხარი. ეს გახლავთ მე 44 მუხლი, რომელიც ამბობს, რომ მოწინააღმდეგეთ ეკრძალებათ მტრის ტერიტორიის დაჭერის დროს მშვიდობიანი მცხოვრებნი აიძულონ და ათქმევიონ ნაოტებ ჯარის ცნობების მიცემა.

ლაშქრის სპასალარათ ხშირად საშუალება არა აქვთ ჯარებს სურსათი მიაწოდონ. ამ შემთხვევაში ისინი მიმართავენ ხოლმე ერთგვარ საშუალებას, რომელსაც რეკვიზიციას უწოდებენ. ამ საშუალებას ერთგვარად ხმარობენ როგორც მტრის,

ისე თავიანთ ტერიტორიაზე, საერთაშორისო უფლებების დამადგენელნი წეცადნენ, რომ ეს სასტიკი საშუალება რაოდენადმე მაინც შეემსუბუქებინათ.

„რეკვიზიცია - ვკითხულობთ ნ2ე მუხლში, — შეიძლება მოხდეს ჯარებისათვის, მაგრამ ანგარიში უნდა გაეწიოს თვით მხარესაც, რომ მცხოვრებნი არ დაიმშენ. მისი მოხდენა შეიძლება თვითონ მაზრისა თუ ქალაქის თავთან შეთანხმებით, თუ რა აქვთ. ან რამდენის გაღება შეუძლიანთ... იმ შემთხვევაში, თუ სურსათის მიცემა არ შეეძლებათ, იხდიან ფულს, რაც მის შესაძენად დასჭირდებათ“.

ძველა ფულის მოთხოვნა ერთგვარი კონტრიბუტია იყო რომ ქალაქსოფელი, ხშირად თვით მთელი მხარე გადაწვისაგან დაეხსნათ, ამ წამად ეს ასე არ არის, იძულება შეუძლებელია, თუ კონტრიბუტია აღემატვის მცხოვრებთა ძალ ღონეს. აქ ერთგვარი პასუხისმგებლობა დაეკისრათ თვითონ უფროსებს, რომ მცხოვრებნი არ შეიყვანონ გაჭირვებაში, არ დაარბიონ, არ გახადონ იძულებული, რომ მთასა და ღრეში გაიქცენ. ეგზეკუტია, სასტიკი მოპყრობა ნ1 მუხლის ძალით. პასუხისმგებლობის წინაშე აყენებს ყოფილ ხელის უფალს, თუნდაც იგი ღმერთის თანასწორობაზე სდებდეს თავსა..

ამნაირად, თუ ეს მოკლედ ჩამოთვლილი კანონები გავითვალისწინეთ, ცხადია, ჩვენც, როგორც ერთი ერთეული და ნაწილი საერთაშორისო სიოცხლისა, დაფარულნი ვართ კანონით. აღამამად ხანობის დრო თავის საუკუნოებს ჩაჰბარდა. მართალია მდელვარე საუკუნე გვერგო წილად, მართალია სასტიკი განცდა გვეშლება წინ, მაგრამ როდესაც ჭირი და წუხილი საზოგადოა, მით უფრო ამტანი ხდება იგი. საერთაშორისო ცეცხლის კოცონს შეეყურებთ, მაგრამ შიში მაინც არ უნდა გვექონდეს, ნუ შევძრწუნდებით, ვინაიდან ჩვენს საღსა და გმირმებრძოლ დამცველთა გარდა, ჩვენ გვეზარავს საერთაშორისო უფლებანი, რომლის აღნიშნულ მუხლები ჩვენთვისაც ისევე კანონიერია, როგორც ყველა ადამიანისათვის. წუ დავიფიწყებთ, რომ თუ არსებობს ომი, თუ არ გამქრალა მისი საზარელი სახიერების ქარიშხალი, ამასთანავე არსებობს და ძალაშია თვით ხალხის უფლებაც, რომელიც ყოველ კანონზე უაღრესია.

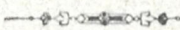
დ. კასრაძე.

ქართული თეატრი

„გაწვეტილი სიმი“ დრამა 4 მოქ. გორდელისა.

ოთხშაბათს 17 დეკემბერს ქართული დრამის მსახობთა ამსახვობამ წარმოადგინა ახალი ორიგინალური დრამა ბ. გორდელისა „გაწვეტილი სიმი“. მისათვის ამ დრამის ბუკს უკვე გაცნობილი ექნება, „სახალხო ფურცლის“ საკვირაო დაშტებებიდან, სადაც ეს დრამა ამ მოკლე ხანში იბეჭდებოდა.

აი მოკლედ ეს მახარისც: დედამაჰ (მ. კორიშეა და ეფ. მესხი) ძლიერ შეწუხებული არიან უცხო ქვეყნებში წაუსლ შეიღის ვახტანგის (ბ. იმედაშვილი) უკანასკნელი წერდის მიღებისა გამო. ამ წერილში ვახტანგი ატუობისებს მშობლებს, რომ მან დაჰყარა სულის სიმშვიდე რომ იგი სხვა კანად იქმნა; შეპერო რაღაც გრძობაში, რომელიც მთელ მის სიტატხეს სსაგრავეს, ჰგდექს და აეტანედად ჰხდის. მშობელთ უფვართ თაფისი ერთადერთი ვაჟი და უოკელ დანეს ხმარობენ რათა იგი ამ მდგომარეობიდან გამოიყვანონ: ესმარებან რჩევით, ფუღით და სსგ.; თანაც ამ იმედით არიან, რომ ვახტანგი დაბრუნდება სსლში და ამით იქნება მის დახალდელანებს ეშკედლს რაჟე. ამასთანავე ერთად. ახალ გაზრდა ქაღს ეღენეს (ქ. ხუაძე), რომელსაც ვახტანგთან მწერ მოწერა აქეს და უფვარს კიდენ იგი, მტკბუნდა სწაშს რ. მ ვახტანგის ამქვეყნიური მისია რაღაცა სსწაუღის მოხდენა არის. ამ აზრს იგი უზარებს ნუღს, ვახტანგის უნტროს დას (ქ. თაძე), ნუღა ჟერ თითქმის ბაგშვა, მაგრამ მიუხედავად უფვარს ეღიზბარი, უფვარეს ვაღდონხელაზე სერენადებს და კონსერვატორი:ზე თტნებობს. დედამაჰის იმედი მართდდება და ერთ მშვენიერ მთვარან დამეს, რადესაც ნუღა სერენადს უკრავდა, ვახტანგი ბუნდება მშობელიერ ტერქვეშ. ბრუნდება სრულიად დაავდებელი, ტღექის სენით შეპერობელი. აი ეს სენია expositio დრამის აღბად ამ შეუბრალებულ სენის ზეკავღებით ვახტანგის idee fixe-ად გარდაქტევეს მარადისობა ადამიანისა. იგი ვერ შეჭრიტებია იმ აზრს რომ ადამიანის საუკეთესო გრძობა-მისწრაფებანი უმოწყადო სიკვდილმა უნდა გაანადგუროს; რიღსთავის-და უნდა ადამიანს ან აზრი, ან გონება და სსვა რაჟე დიადი გრძობანი? სიკვდილის წინაშე შიში მას მოსვენებას არ აძღვეს. საჭირთა რომ ეს შიში ფსიხოლოგურად ძღუელ იქმნას ადამიანის მიერ, ამ ფილოსოფიურ საკითს ვახტანგი განიხილავს თავის თხზულებაში, რომელსაც მთელს თავის ტღდნასა, ძაღს და

ენერჯის მთავრებს. ამით იგი მიადწევნ თავის სსწადელს. ვახტანგის ექიმის აზრით ხსენებული თხზულება შესანიშნავია (ამ აზრს არც თვითონ ვახტანგი ეწინააღმდეგება). ზრობდება მარადისობის გარდაწვევით: ვახტანგის თხზულება უკვდავს ჰქვამს ვახტანგის სახელს. სიკვდილი და მის წინაშე შიში ძლეულია. აი დრამის პერიპეტია. მაგრამ კატასტროფაც ახლათ. შეუბრალებული სენი მიდინავრებს და ანგრევს ვახტანგის ორგანიზმს. მოდის ახალგაზრდა ელენე და თავის სიუჟეტულით ბუნებურებას ჰპირდება სიკვდილის დამთურავს. მარადისობა წუთშია, ეუბნება ელენე ვახტანგს. განცდა წუთიერი ნეტარება სიამისა იგივე მარადისობაა. ვახტანგი ვერ ეწინააღმდეგება ელენეს, შემდეგ კი ელენე უძღვის მის თვალთა ელვარებას — გადასვლას და ჰგონის. ელენე იწვევს ვახტანგს მთაზე, სადაც ნანგრევებია ძველი კომპებისა: წავიდეთ იქ განვიცადოთ ნეტარება „წუთიერი მარადისობისა“. ვახტანგი სთანხმდება და შეუვარდულნი მიდიან კოშკის ნანგრევებთან. ხუცა კი ამ დროს მუდმივ ოთახში ვიოლანჩელის სურსათს უვრავს მუტის გატყობათ. ალბათ ამ გატყობის მიზნითა თუ; უნდა მოისმის რომ ვიოლანჩელის სიმი გასწევს. ხუცა სსწინელის კვილით შემთვარდება. შიშისაგან თავზარ დაცემული უძახის დედას და როდესაც დედა შემოდის და კითხვებს, რა ეყო შეგლო, ხუცა ტრაგიკულად მიუგვბს: „სიმი გაწედა“, ამ სსწინელ ამბავს ზედ დაერთვის ვახტანგის მოსვლაც, რომელმაც სისუსტისა გამო ელენე მიადწია კომპების ნანგრევებამდე. ზირიდან სისხლი წავარდება და სულის დაღვს.

„საწული ძამიკო! ვერ მოახდინა სასწაული“ და მშვიდებით, გულმურგილო კილოთი სთქვა ხუცამ ეს სიტყვები და ფარდაც ნელ-ნელა ჩამოსრიალდა.

ნეტავი ხუცას, რომელსაც ვიოლანჩელის სიმი უფრო ებრალებოდა, ვიდრე „საწული ძამიკო“ აი ეს შინაარსი 4 მოქმედებად არის გაჭიმული. საბოლოო მოქმედება შეიცავს განსაკუთრებით დამარავს ადამიანის მარადისობის შესახებ.

პიესის არხიტექტონიკა მეტად უცნაურია, მეტი რომ არა ვსაქვით. სხვათა იტყობინა იმ სადამოს, მე არ ვიცი. მე კი, სწორე მოგახსენათ, ვერ ვიგრძენ ის, რაც საჭიროა იყო. ვერ განვიცადე დრამა. ან რანაირად შეიძლება ამ დრამის განცდა, როდესაც იღუპია დრამისა მამინ შეიქნების, თუ მოქმედ ჰართა ხსიათი და მათი მდგომარეობანი ლოგიკურად განვითარდებიან. ეს განვითარება დრამის ეგრედ წოდებული მოქმედებაა. აუცილებლად საჭიროა რომ იგი მიხეზიდან შედგებამდე მიდიოდეს. საკმარისი როდია განცხადება ვახტანგის: სიკვდილისა შემინახო. ან და ამ შიშის ვსძლიყო. მამინ

ხომ უფიქრი ამბავა, ან ივილსოფიურ-მეტაფორული ტრაქტიკა დრამა იქნებოდა. და უმთავრესი ნაკლი „გაწვევითი სიმიის“ სწორედ ის არის რომ მსჯელობა სსწინობის მოქმედებას.

მეორედ ესა: მიუხედავად იმისა, რომ 4 მოქმედების განმავლობაში პიესის მოქმედები ჰართი სცენაზე ტრიალებდნენ, მანც გამოუცნობელნი დარჩნენ. რად ან რა სსწავალი უნდა მოახდინოს ვახტანგმა? რანაირად სძლია ფსიხოლოგიურად შიში სიკვდილის წინაშე? რამ აიძულა იგი მარადისობის საკითხი წუთიერების საკითხით გადაწვევით? ვინ არის ელენე? ან ხუცა? რა ამოქმედებთ მათ? უფიქრივე ეს ბ. გორდელის „საღმდლოა და ეს საიდუმლო პიესის ავტორმა არ გაუზიარა მთურებელთ; ასე რომ პიესა რომ დაბოლოვდა, სხვათა თეატრის დრამაში ერთი უზარმაზარი კითხვის ნიშანი აღიმართა.

ვისტომეში ერთი მთურებელთაგანი მეორეს კითხებოდა: რადა ჰქვამს პიესას „გაწვევითი სიმი“ და არა „ჩამქრალი დამარია“. — იმ ტომ რომ ვიოლანჩელის სიმი სწევდათ, მიუგო მეორემ. — კაცო და განა არ შეიძლება რომ ოთახში დამა უფიქრიყო ანთე-ბული, ფანჯარიდან ქარს დაეპერა და ჩაექრო. „ჩამქრალი დამარია“ უფრო დამაზია, ვიდრე „გაწვევითი სიმი“.

ეს პატარა საუბარი იმიტომ მოვიყვანე რომ მეჩვენებისა თუ რანაირი შთაბეჭდილება დასტოვას მთურებელთაზე პიესამ. რა დამოკიდებულება აქვს სიმის გაწვევით ვახტანგის სიცოცხლისთან — ვერ გამოვი. გაწედა სიმი და ვახტანგიც მოკვდა. ეს ალბად უბრალო შემთხვევაა, სხვა არაფერი, მისხიობთა თამში? საწულები წულებზე ფხის იდგაფენენ, მაგრამ... დრამის სწორედ ისინი განიცდიდნენ და ეს განცდა იმდენად რეალური იყო, რომ მთურებლების გრძობანიც კი აფთორიაქს. თუ ხუცას ვიოლანჩელის სიმი უფრო ებრალებოდა ვიდრე „საწული ძამიკო“, მე უნდა გამოვტყდე, რომ იმ სადამოს, ევლასზე მეტად ჩვენი მსახიობნი მეზრადობდნენ.

Arbiter.

ფ ა უ ს ტ ი

(გაგრძელება)

ფაუსტ. მცირე მანძილი გვაკლია და, აგერ, იმ ქვემდის;

იქ დავისვენებთ დაქანცულნი სიარულისგან, იქ ხშირად ვმჯდარვარ მარტოდ-მარტო ფიქრით აღვსილი

და მიტანჯნია თავი ჩემი ლოცვა-მარხვებით, იმედით მდიდარს, ღრმა მორწმუნეს ცრემლით და კვნესით

ვფიქრობდი. ჭირის დასასრული გამომეთხოვნა ზეციერისთვის და ხალხი რომ მადლობას მიხდის

იგი ხმა ჩემთვის გამბასვრელის დაცინვით ჰრეკავს.

ო, რომ შეგეძლოს ამ ჩემს გულში წაჯთხება მისი,

დიდების ღირსი მამა-შვილნი რა ნაკლებ იყვნენ!

მე მყავდა მამა უსწავლელი, პატივსაცემი ის ბუნებასა და მის წმინდა საიდუმლოზე თუმცა გულწრფელად, მაგრამ მაინც თავისებურად

რამდენადაც კი განათლება, სწავლა შესწევდა ფიქრობდა მარად დაუცხრომლად გატაცებული.

იგი ადებთა, აღქიმიკოსთ მეგობართ შორის თავს მოიმწყვდევდა შავს, გამურულს ვიწრო ოთახში.

დაუსრულებელ რეცეპტების მიხედვით იგი ერთსა სითხესა წინააღმდეგ შხამში ურევდა. წითელ ლომისას, — თამამ საქმოს, — თბილსა ემბაზში

სუბულთან ერთად ჯვარსა სწვრდნენ, შემდეგ ორივე ერთ საქორწინო ადგილიდგან აშვებულ ალით მეორე ადგილს გადაჰქონდათ და ამის შემდეგ ჩნდებოდა ნორჩი დედოფალა სხვა და სხვა ფერით

მინის შუშაში და ეს იყო ითხე-წაშალი. იხოცებოდნენ ავადმყოფნი და იმ დროს არ

ვის

მოსვლია აზრად ეკითხნა, თუ ვინ განიკურნა? და ჩვენ ამგვარად ჯოჯოხეთურ სასაქმებელით ამ მთა და ბარად ვძვინვარებდით ჭირზე ძლიერად.

მე ათასისთვის იგი შხამი თვით მიმიცია: ისინი გასწყდნენ მე კი დავრჩი ცოცხლად იმ დრომდე

რომ გამეგონა თავხედ მკვლევებს ხალხი ვით აქებს.

ვაგნერ. ვით შეგიძლიანთ თქვენს თავს ამით ემდურებოდეთ!

განა თუ კარგად არ იქცევა ადამიანი, ოდეს სხვისაგან შეთვისებულს ხელოვნებასა სინდისიერად, ზედმიწევნით საქმეს უყენებს?

თუ შენ მამაშენს პატივსა სცემ ყრმა-ახალგაზრდა, მაშინ სწავლასაც მისგან იღებ გულმოდგინებით,

თუ შენ ვაჟაკმა შემდეგ ცოდნა წინ წარიყვანე, მაშინ მისწვდება შენი შვილი სხვა მალაღმისზანს.

ფაუსტ. ო, ნეტარ იმას, ვის იმედი კვლავ შერჩენია და ჰგონებს თვის-თავს ზღვას დაახწვეს ცთომილებისას.

რაც არ უწყიან, სწორედ იგი სჭირდებათ მარად, და რაც უწყიან, ის არ ძალუძთ გამოიყენონ.

მაგრამ დავებსნათ და ამ წუთის მშვენიერს ნაყოფს ამგვარ ნაღვლიან ფიქრებითა ნულარ მოვსწამლავთ.

თვალი მიაპყარ, საღამოს მზის წიაღელ სხივთაგან ვით დაფერილა ქოხთ გარემო ამწვანებული.

მზე ესვენება. დღემ მოსჭამა თვისი სიცოხლე, მაგრამ მზე იგი ესწრაფება იქითა მხარეს, რომ იქ ახალი სიცოცხლე მან აღმოაცენოს.

ო, რომ მე ფრთანი ამ მიწიდან ზე არ მიტაცებს და მზესთან ერთად არა ვსრბოლავ დაუსრულებლად.

მენახა მუდმივ მწუხრის სხივში მყუდრო მსოფლიო

ფერხთ-ქვეშ გაშლილი, მენახა თუ რარიგ იგ-
 ზნება
 ირგვლივ მწვერვალნი, ან მინდორი ვით მყუდ-
 რობენ
 ან ვერცხლის წყარო ოქროს ნაკადს ვით
 უერთდება
 მაშინ ჩემს ესრეთს ღვთიურს ფრენას ვერ
 შეჰბორკავდა
 მთა უხიაკი თვისის უბსკრულ-ნაპრალებითა.
 და აგერ ამ ჩემს განცვიფრებულს თვალთა
 წინაშე
 უკვე იწლება ზღვა ნელთბილის ფართო კალ-
 თებით.
 მაგრამ ვგონებ რომ მზე-ღვთაება სულ მთლად
 ჩაინთქა.
 მაინც ამ გულში მთლად აღმძვრის ახალი
 ლტოლვა,
 შორს მივისწრაფვი, რათა შევსვა სამარადისო
 მისი სინათლე, ჩემ წინ დღეა, ჩემს უკან ღამე,
 ჩემს მალა ზეცა, ჩემს დაბლა კი ზღვისა ტალ-
 ღები.
 ვიშ, ეს ოცნება საუცხოო! და რა მსწრაფლ
 ჰქრება!
 ვაგლახ, სულიერ ფრთას არ ძალუძს ესდენ
 ადვილად
 შეისხას ფრთანი ხორციელნი და წინ გაჰქრო-
 ლოს.
 მაგრამ ზოგიერთს შობითა აქვს თანდაყოლილი
 რომ მისი გრძნობა მძაფრის ძალით მალლა
 ისწრაფვის
 ოდეს ჩვენს თავზე ლურჯ სივრცეში მთლად
 დაკარგულა
 ტოროლა ჰგალობს წკრიალა ხმით, ოდეს
 ნაძენარის
 დაქანებულსა მთის წვერვალზე არწივი სკუ-
 რავს
 ან მინდვრად ტბიდან სამშობლოსკენ წერო
 მიფრინავს.

ვაგნერ. სწორედ მაგვარი წუთნი მეც კი მომზა-
 ნებია
 მაგრამ მაგვარი ლტოლვა კი ჯერ არ გან-
 მიცდია.
 ტყესა და მინდვრებს თავისუფლად ძაღლძით
 უმზირონ
 თვით გაძლომამდე, მაგრამ ფრინველთ ქროლ-
 ვა და ფრთანი
 მე არაოდეს შემშურდება; ხოლო სულ სხვა

როს სულიერსა სიხარულსა წიგნიდან წიგნზე
 ანუ ფურცლიდან სხვა ფურცელზე ჩვენ გა-
 დავევართ.
 აქ ზამთრის ღამე ხდება ტკბილი და სასურველი,
 რაღაც სიცოცხლე სანეტარო მთელს სხეულს
 ათბობს
 და თუ, ახ, კიდევ სხვას გადაჰწლი ღირსეულ
 ეტრატს
 მაშინ ხომ შენთან მთელი ზეცა დაბლა ეშვება.

ვაუხტ. ერთი ლტოლვაა, მხოლოდ ერთი შენთვის
 ცნობილი!
 ო, ნუ გაიცნობ ნურაოდეს მეორე ლტოლვას.
 ვაგლახ, ჩემს მკერდში ორი სული ერთადა
 სცხოვრობს
 და ერთს სულსა ჰსურს დაუდგრომილს მოს-
 წყდეს მეორეს.
 ერთი აღვსილი სიყვარულის მკვეთრი სურვი-
 ლით
 ჩასქიდებია ამ სოჯელსა და არ ჰშორდება,
 ხოლო მეორე ამ მიწიდან გაწაფებული
 ზე მიისწრაფვის დიდ წინაპართ სამყოფისაკენ!
 ო, თუ არსებობთ, სულნო, ვითმე ლაქვარდს
 ეთერში
 და დიდებულად დაჰქროლავთ თქვენ ცა-მიწის
 შორის.
 მაშ ძირს დაეშვით მაგ ოქროვან ჰაერ სივრ-
 ციდან,
 და გამიკვლიეთ გზა სულ ახალს, მრავალ ფე-
 როვანს
 ცხოვრებისაკენ! ნე*ამც მქონდეს ჯაღო-ნა-
 ბადი,
 რომ გაეტაცნა ჩემი თავი უცხო ქვეყნებში!
 მას გავცვლიდი უძვირფასეს ტანთსამკაულში,
 მას არ გავცვლიდი სანეტაროს მეფის პორ-
 ფირში.

ვანგერ. ნუ მოუწოდებ კარგად ცნობილს მაგ გრო-
 ვა-გუნდსა,
 რომელიც ყველგან გაფანტულა ოქროვან სივ-
 რცეს
 და ადამიანს ათასივარსა სძლენიან განსაცდელს
 ყოველ კუთხიდგან; ჩრდილოეთით კბილებს
 გიკრეპავს
 და გაისრებულს ენას გიყოფს; აღმოსავლეთით
 ხმელის გვალვითა შენს ფელტყებსა უა-ლოვ-
 დება,
 და თუ სამხრეთი გიგზავნის მას უდაბნოთაგან,

მაშინ შენს კეფას აღს უკიდებს პაპანაქებით, თუ დასავლეთით წამოსულა გროვა და გროვა, ჯერ გაგაგრილებს, მერე წაგლეკს შენც და მინდვრებსაც. სიამოვნებით გვიგონებენ, რომ რამ გვაზნიონ და გვმორჩილებენ, რომ როგორმე ჩვენ მოგვატყუონ მათ თავი მოაქვთ; ვითომც იყენენ ცით მოგზაენიონი და ჩურჩულებენ ანგელოზებრ, ოდეს ცრუობენ.

აწ კი წავიდეთ! სოფელს უკვე დინდი ეკვრება, სიომ დაჰბერა და ღრუბელი დაბლა ჩამოწვა. საღამოობით სახლის ქერი ფასდება ხოლმე.— რას შესდექ ასე და რას უმზერ გაკვირვებული? ამ ბინდის ქამსა რამ მიიპყრო შენი გონება?

ფაუსტ. ჰხედავ შავს ძაღლსა, ბალახსა და ჯეჯილში დაბტის

ვაგნერ. დიდიხანია მას ვხედავდი, მაგრამ ეგ ჩემთვის არ წარმოადგენს არავითარს საკვირველებას.

ფაუსტ. აბა, მას კარგად დააკვირდი. რად გჩვენება იგი ცხოველი?

ვაგნერ. ფინია და, რომელიც ეძებს ჩვეულებისებრ პატრონის კვალს გაცხარებული.

ფაუსტ. ამჩნევ შორს იგი რომ აკეთებს ივლიბავლოებს აქ ჩვენს გარშემო, თანდათანაც გვიახლოვდება. და არა ვცდები უკან რჩება ალი ცეცხლისა!

ვაგნერ. ვერაფერს ვხედავ, თუ არ მხოლოდ შავსა ფინიას. თქვენს თვალს შეცდომით შესაძლოა ეჩვენებოდეს.

ფაუსტ. მგონია, თითქოს თილისმურსა ყულფებს ნასკვავდეს, რომ შემდეგ იგი წამოგვაცვას ფეხთ შესაბორკად.

ვაგნერ. მე ვხედავ შემკრალს, შეშინებულს ჩვენს ირგვლივ მბტომსა რადგან ორს უცნობს ჰხედავს იგი პატრონის ნაცვლად.

ფაუსტ. შეაფიწროვა მან წრე უკვე და ჩვენს ახლოა.

ვაგნერ. ჰხედავ, ძაღლია და არა სხვა რამ მოჩვენება.

წკმუტუნებს, მოსვლას თითქოს ჩვენთან ვერც კი ჰხედავდეს.

აგერ, ჩაცუცქდა და კუდს აქნევს ვით ყველა ძაღლი.

ფაუსტ. გვეთანამგზავრე, მოდი აქა, ჰე ჩუგრი, ჩუგრი!

ვაგნერ. იგი ფინია მასხარა რამ ცხოველი არის. შესდგები, ისიც ყურდება და ყურებსა აცქვეტს: უძახი ისიც მოცუნტულებს. აბა, ერთი რამ ვითომც დაჰკარგე, მას ხელათვე მოგირბენენ, შენი ჯოხისთვის გადახტება შიგ შუა წყალში.

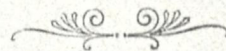
ფაუსტ. შენ მართალი სთქვი, მოჩვენების არა სცხიარა. გაწვრთნილი არის ხელოვნურად მასში ყოველი.

ვაგნერ. ძაღლი თუ კარგა გაწვრთნილია, მასთან თვით ბრძენიც რაღაც კავშირს ჰგრძნობს. დიახ, იგი შენს მოწყალებას თუ ყურადღებას იმსახურებს სამართლიანად, იგი სტუდენტის მოსწრებული, კარგი მოწაფე.

(შედიან ქაღალქის გაღავნა).

ა. შ.

(შემდეგი იქნება).

რედაქტორ-გამომცემელი

რ. გაბაშვილი

ვიიღებუა სელის მომხმარა

1915 წ.

ყოველკვირეულ სასოგადო-ეკონომიურ და სალიტერატურო

ქუჩის ნაკვეთი

წელიწადი მეოთხე.

„კ მ დ ე“ - ზედ.

წელიწადი მეოთხე.

წლიური ფასი ხუთი მან., ექვსი თვით სამი მან.

ცალკე ნომერი ორი შაური.